

Vastaus Tarja Eklundin ja 25 muun valtuutetun aloitteeseen vanhusasiamies Vantaalle

VD/5010/00.02.00.03/2018

JN/IL/SP/MT/NJ

Tarja Eklund sekä 25 muun valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Ikääntyneiden ihmisten määrä kasvaa nopeasti myös Vantaalla. Ikäihmisten perusoikeuksia ja yhdenvertaista kohtelua on kunnioitettava. Vanhusten laitoshoidon huono tila on puheenaiheena mediassa lähes päivittäin ja kotihoidon tilanne on yhtä huonolla tolalla. Hoitavia käsiä on suosituksista riippumatta liian vähän. Vanhuspalvelulain mukaan ikääntyneitä itseään on kuultava päätöksenteossa niissä asioissa, jotka koskevat heitä.

Tätä tarvetta varten kuntaan on perustettu vanhusneuvosto. Vanhusneuvostolla on hyvin tärkeä rooli vanhusten asioiden hoidossa vaikuttajana ja hallinnon yhteistyökumppanina. Se keskittyy edistämään koko ikäihmisten ryhmää koskevia asioita vaikuttamalla niihin suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa ja antamalla lausuntoja.

Vanhusneuvosto ei kuitenkaan sellaisenaan sovellu yksittäisten vanhusten palveluissa ilmenevien ongelmien selvittämiseen.

Ongelmat voivat liittyä muun muassa ostopalveluiden käyttöön. Vanhusasiamies ottaa vastaan ikäihmisten palautteita, käsittelee niitä, kuuntelee kuntalaisten huolia ja tarvittaessa sovittelee ja järjestää neuvotteluja ratkaisun löytymiseksi mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Hän auttaa ikäihmisiä, ohjaa heitä palvelujen äärelle ja opastaa oikeudellisissa asioissa. Häntä tarvitaan ikääntyneiden ihmisten ja vanhusten oikeuksien puolustajana tai puolestapuhujana, kun ikääntynyt ei enää itse siihen kykene. Esimerkiksi muistisairaana vanhuksen mahdollisuudet palvelun laadun tarkkailuun tai siihen puuttumiseen ovat hyvin heikot. Näin palvelujen laatu voi jäädä aivan riittämättömäksi. Vanhusasiamiestoiminta ei korvaa potilasasiamiehen tai sosiaaliasiamiesten tehtäviä. Hän tekee yhteistyötä ikäihmisiä koskevissa asioissa asiantuntijoiden ja kolmannen sektorin järjestöjen ja vapaaehtoisten sekä palveluntuottajien kanssa.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Vantaan kaupunki selvittää kaikki mahdollisuudet perustaa vanhusasiamiehen vakanssi mahdollisimman pian ja turvata sen ja vanhusneuvoston riittävä rahoitus”.

Kaupunginvaltuusto 28.5.2018 § 14

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Asukaspalvelujen toimiala on valmistellut aloitteeseen seuraavan vastauksen.

Sosiaaliasiamiehen ja potilasasiamiehen lakisääteinen tehtävä on Vantaalla yhdistetty ja sijoitettu nykyisessä organisaatorakenteessa asukaspalvelujen toimialalle kuntalaispalvelujen tulosalueelle. Riippumaton sosiaali- ja potilasasiamies edistää sosiaali- ja terveystoimen asiakkaiden oikeusturvaa muun muassa neuvomalla asiakkaan hoitoon tai kohteluun liittyvissä ongelmissa. Asiamies toimii myös tarvittaessa välittäjänä asiakkaan ja viranhaltijoiden välillä. Hänen tehtävänä on raportoida asiakkaan

aseman ja oikeuksien kehittymisestä vuosittain kaupunginhallitukselle ja edistää asiakkaiden ja potilaiden oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Vanhusväestön osuus Vantaan sosiaali- ja potilasasiamiehen saamissa yhteydenotoissa on ikärakenteen muutoksen myötä kasvussa. Kuitenkin vain osa ikääntyneiden yhteydenotoista koskee vanhustenhuoltoa. Asiamiehen arvion mukaan varsinkin tehostettuihin palveluihin liittyviä ongelmia jää myös pimentoon, sillä näiden asiakkaat eivät välttämättä kykene ottamaan asiamieheen yhteyttä. Vantaan sosiaali- ja potilasasiamiehen mukaan vanhusasiamies ei voisi ottaa hoitaakseen sosiaali- ja potilasasiamiehen lakisääteisiä tehtäviä eikä erillisen vanhusasiamiehen perustaminen näin ollen merkittävästi vähentäisi sosiaali- ja potilasasiamiehen työmäärää. Vanhusasiamies pikemminkin laajentaisi palvelutoimintaa alueille, jotka eivät kuulu sosiaali- ja potilasasiamiehen tehtäväkuvaan. Kuudesta suurimmasta kaupungista vain Tampereella on erillinen vanhusasiamies.

Vanhuspalvelulain (980/2012) 12 §:n mukaan kunnan on järjestettävä ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia neuvontapalveluja. Ohjausta on annettava esimerkiksi sosiaalihuollosta ja muusta sosiaaliturvasta sekä kunnassa tarjolla olevista palveluista. Neuvontapalveluihin sisältyy myös ikääntyneen väestön terveyden ja toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuvien sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien tunnistaminen ja niihin liittyvä varhainen tuki. Vantaalla ikääntyneiden henkilöiden palveluihin ohjaamista toteutetaan useiden eri palvelujen yhteydessä. Ensinnäkin Vantaan vanhus- ja vammaispalveluissa toimii ikääntyneiden asiakasohjaus, johon on perustettu matalan kynnyksen neuvontapuhelin. Lisäksi on aloitettu työntekijöiden jalkautuminen Vantaa-infoihin sekä käynnistetty verkostoyhteistyö sellaisten toimijoiden kanssa, jotka kohtaavat yksinäisiä ja haurastuvia ikääntyneitä. Vanhuspalvelulain mukaiset viranomaisten ja kuntalaisten ilmoitukset ikääntyneen palvelutarpeesta tehdään tällä hetkellä ikääntyvien asiakasohjaukseen. Lisäksi Vantaan kaupungin seniorineuvonta tarjoaa tietoa järjestöjen, yritysten ja kaupungin tarjoamista ikääntyneiden hyvinvointia edistävästä toiminnoista ja palveluista. Seniorineuvonnan työ hyvinvoinnin tukemiseksi kohdistuu sairauden tai vanhenemisen haurastuttamille kuntalaisille, kuten muistisairaille ja omaishoidon perheille. Tietoa kunnan ja valtion palveluista annetaan myös Vantaa-infon palvelupisteissä, joissa on saatavilla eri viranomaisten lomakkeita ja joihin voi jättää hakemuksia edelleen toimitettaviksi. Vantaa-infoissa toimivassa Seniorin tietokulmassa asiakkaille annetaan päivittäin tietoa ikäihmisten palveluista sekä alkuvaiheen neuvontaa palvelujen hakemisesta. Nämä palvelut vastaavat omalta osaltaan aloitteessa mainittuihin tarpeisiin ja kattavat kuvailtua vanhusasiamiehen tehtäväkenttää.

Aloitteessa esitetään myös, että vanhusasiamies ottaisi vastaan kuntalaisten palautteita ja käsittelisi niitä. Vanhus- ja vammaispalveluiden mukaan palveluiden laatua Vantaalla valvotaan säännöllisten valvontakäyntien ohella asiakkaiden, omaisten ja työntekijöiden palautteiden avulla. Palautetta kerätään sosiaali- ja terveystoimen sähköisen palautejärjestelmän lisäksi asiakkaille ja omaisille järjestettävissä tilaisuuksissa. Jokainen ikääntyneiden palveluita koskeva poikkeama ja palaute käsitellään yksiköissä. Toimintaa kehitetään jatkuvasti Vantaan asukkaiden ja palveluiden piirissä jo olevien asiakkaiden tarpeiden mukaisesti saadun palautteen pohjalta ja erilaisia ryhmiä osallistamalla. Palveluita koskevien palautteiden vastaanotto ja käsittely kuuluvatkin pääsääntöisesti toiminnasta vastaavien työtehtäviin. Mikäli vanhusasiamiehen tehtäviin kuuluisi palautteiden vastaanottaminen, hän ei palvelutuotannon ulkopuolisena tahona välttämättä pystyisi varmistamaan palautteiden johdosta tehtävien toimenpiteiden toteutumista tai palautteisiin vastaamista.

Vantaan hyvinvointiohjelma 2018-2022 sisältää ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman, jolla pyritään ikäihmisten hyvinvoinnin kokonaisvaltaiseen edistämiseen. Osa suunnitelmaan kirjatuista toimenpiteistä parantaa erityisesti vaikeimmassa asemassa olevien tilannetta ja vähentää siten tarvetta

erilliseen vanhusasiamiehen tehtävään. Esimerkiksi Yksinäiset vanhukset Vantaalla -hankkeessa selvitetään etsivän vanhustyön mahdollisuutta. Etsivän vanhustyön tarkoituksena on löytää palveluiden ulkopuolelle ja koteihinsa eristäytyneet ikääntyneet sekä ohjata heitä oikeisiin palveluihin tai muun mielekkään toiminnan pariin, jotta heidän toimintakykynsä säilyisi mahdollisimman hyvänä ja he voisivat elää arvokasta elämää.

Vantaan kaupungissa toimii vanhusneuvosto, joka on lakisääteinen ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi asetettu toimielin. Vanhusneuvoston sekä vammaisneuvoston toiminta on siirretty vuonna 2018 kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveystoimen vanhus- ja vammaispalveluista asukaspalvelujen kuntalaispalveluihin. Vanhus- ja vammaisneuvostoille resursoidaan paraikaa yhteinen kokoaikainen sihteeri-koordinaattori, jonka tehtävät liittyvät neuvostojen kokousten valmisteluun ja käsiteltyjen asioiden täytäntöönpanoon, neuvostojen antamien lausuntojen koordinointiin sekä verkostotyöhön. Aiemmin sihteerityö hoidettiin Vantaan kaupungin vanhus- ja vammaispalveluissa muun virkatyön ohessa. Myös tämän sihteerikoordinaattorin toiminta voi osaltaan vastata aloitteessa mainittuihin tarpeisiin ja tehtäviin.

Kunnallisesta vanhusasiamiehestä ei säädetä laissa. Sellaisen perustamiselle ei ole lainsäädännöllistä estettä, mutta vanhusasiamies ei olisi sosiaali- ja potilasasiamieheen rinnastuva riippumaton elin. Vanhusasiamiehen toiminnalta myös puuttuisi lain asettamat kehykset.

Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksen valmistelu on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä ja uudistusten on tarkoitus astua voimaan vuonna 2021. Mikäli sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistus toteutuu hallituksen esittämällä tavalla, kunnan vastuulle jää ehkäisevä hyvinvointityö. Suuren uudistuksen täytäntöönpanon varmistuminen ja ennaltaehkäisevän hyvinvointityön sisällön määrittely vaikuttavat Vantaan kaupungin henkilöstösuunnitteluun. Koska vanhusasiamies toimisi sosiaali- ja potilasasiamiehen tavoin sosiaali- ja terveydenhuollon välimaastossa, on tarkoituksenmukaista arvioida vanhusasiamiehen tehtävän tarvetta vasta, kun on tiedossa, millaisina kaavaillut hallinnolliset uudistukset toteutuvat. Mikäli Vantaalle halutaan vanhusasiamies, asia tulee tuoda mukaan talousarviovalmisteluun.

Kaupunginhallitus 17.12.2018 § 22

Asukaspalvelujen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Tarja Eklundille ja 25:lle muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle asukaspalvelujen esityksen mukainen kaupunginhallitus vastaus
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginvaltuusto 28.1.2019 § 11

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Lisäksi merkittiin, että sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä jätti asiaan seuraavan pöytäkirjalausuman, johon vihreä valtuustoryhmä, keskustan valtuustoryhmä, Vantaan Siniset valtuustoryhmä, kristillisdemokraattinen valtuustoryhmä, vasemmistoliiton valtuustoryhmä, ruotsalaisen kansanpuolueen valtuustoryhmä ja perussuomalaisen valtuustoryhmä yhtyivät:

”Mahdollisuus vanhusasiamiehen tehtävän perustamiseen, resurssitarpeet sekä toimenkuva selvitetään osana vuoden 2020 budjetin laadintaa.”

Lisäksi merkittiin, että kokoomuksen valtuustoryhmä jätti asiaan seuraavan pöytäkirjalausuman:

”Kokoomuksen valtuustoryhmä katsoo, että erillisen uuden vanhusasiamiehen sijaan lisämäärärahoilla tulisi vahvistaa nykyisiä ikäihmisten palveluita.”

Liite:

- Tarja Eklundin ja 25 muun valtuutetun aloite Vanhusasiamies Vantaalle

Muutoksenhakuohje: 2.1. Valituskielto

Lisätiedot:

asukaspalvelujen apulaiskaupunginjohtaja Jaakko Niinistö, kuntalaispalvelujen suunnittelija Sanna Parrukoski, puh. 040 543 7460; etunimi.sukunimi(at)vantaa.fi